

Synpunkter på välfärdsområdes- och kommunalvalet 2025

I enlighet med 143 a § och 144 § i vallagen (714/1998) förrättas välfärdsområdesval i samband med kommunalval, dvs. välfärdsområdes- och kommunalval, söndagen den 13 april 2025. I den här promemorian framförs vissa preliminära synpunkter på vad det i praktiken innebär att valen förrättas samtidigt, i första hand ur valmyndigheternas synvinkel. I promemorian presenteras främst huvudlinjer – detaljerade anvisningar lämnas senare i samband med valanvisningarna och anvisningarna om valdatasystemet.

1. Tidsplan för valen

Båda valen har samma tidsplan: Valdagen är söndagen den 13 april 2025 och förhandsröstning förrättas i hemlandet under tidsperioden 2–8 april och i utlandet under tidsperioden 2–5 april. Kandidatansökningar ges in till valmyndigheterna (välfärdsområdesvalets ansökningar till välfärdsområdesvalnämnderna och kommunalvalets ansökningar till kommunala centralvalnämnderna) senast tisdagen den 4 mars och kandidatuppställningen fastställs torsdagen den 13 mars. Uppgifterna hämtas från röst-rättsregistret fredagen den 21 februari.

2. Röstningsområden och röstningsställen

I båda valen iakttas samma indelning i röstningsområden som kommunfullmäktige fattar beslut om (8 §).

I båda valen tillämpas samma förhandsröstningsställen och anstaltsröstningsställen samt röstningsställen på valdagen (9 §). Således anges inte separata röstningsställen för välfärdsområdesval och för kommunalval. De allmänna förhandsröstningsställena i hemlandet anges av kommunalstyrelsen. De allmänna förhandsröstningsställena i utlandet anges genom förordning av statsrådet.

3. Valmyndigheterna

Välfärdsområdesvalnämnden, som tillsattes av välfärdsområdesfullmäktige efter välfärdsområdesvalet 2022, ansvarar för

- uppgifterna i anslutning till kandidatuppställningen vid välfärdsområdesval (30–45 § och 143 b–143 k §), inklusive uppgörandet av en sammanställning av kandidatlistor vid välfärdsområdesval och insändande av den till kommunerna i välfärdsområdet samt
- fastställandet av valresultatet vid välfärdsområdesval (143 l §).

Den kommunala centralvalnämnden, som tillsattes av kommunfullmäktige efter kommunalvalet 2021, ansvarar bland annat för

- uppgifterna i anslutning till kandidatuppställningen vid kommunalval (30–45 § och 145–156 §),
- vid båda valen för alla röstningsarrangemangen i kommunen (information, rekrytering av valförrättare och deras utbildning, behandling av valmaterial, ibruktagande av valdatasystemet samt övriga förberedelser inför röstning på valdagen, förhandsröstning och anstaltsröstning),
- uppgifterna i anslutning till vallängderna,
- kontrollen av förhands- och brevröstningshandlingarna vid båda valen,
- räkningen av förhandsröster och kontrollräkningen av röster på valdagen vid båda valen
- fastställandet av valresultatet vid kommunalval.

Valnämnder och valbestyrelser tillsätts av kommunalstyrelsen, i synnerhet med beaktande av 15 § 2 mom. i vallagen, enligt vilket medlemmarna och ersättarna i valnämnden/valbestyrelsen vid kommunalval ska företräda de grupper av röstande som vid föregående kommunalval ställt upp kandidater i kommunen. De valnämnder/valbestyrelser som tillsätts vid kommunalval fungerar samtidigt som valnämnder/valbestyrelser vid välfärdsområdesval. Således tillsätts inte separata valnämnder/valbestyrelser för välfärdsområdesval och kommunalval.

Valförrättare till ett allmänt förhandsröstningsställe i hemlandet och till hemmaröstning förordnas av den kommunala centralvalnämnden och är vid en finsk beskickning dess chef eller en av denne utsedd person. Alla valförrättare är verksamma vid båda valen. Således förordnas inte separata valförrättare för välfärdsområdesval och för kommunalval.

4. Rösträtt, rösträttsregister och meddelande om rösträtt

Bestämmelser om rösträtt i välfärdsområdesval finns i 28 § i lagen om välfärdsområden och om rösträtt i kommunalval i 20 § i kommunallagen. I båda valen är de röstberättigade desamma: den som har rösträtt i välfärdsområdesval har alltid även rösträtt i kommunalval och tvärtom. Helsingfors stad utgör dock ett undantag: en person som har rösträtt i kommunalvalet i Helsingfors har inte rösträtt i välfärdsområdesvalet, eftersom det inte förrättas i Helsingfors.

Vid välfärdsområdes- och kommunalval upprättas i tekniskt avseende två rösträttsregister, men i praktiken ter sig exempelvis rösträttsdatasystemet som ett enda register för valförrättarna vid förhandsröstningen där varje röstberättigad har två rösträtter, en i välfärdsområdesvalet och en i kommunalvalet (röstberättigade i Helsingfors har bara rösträtt i kommunalvalet).

Till var och en som införts i rösträttsregistret sänds ett meddelandekort om rösträtt i ett brev eller, om meddelandet sänds till tjänsten Suomi.fi, som ett meddelande med två meddelandekort, ett för välfärdsområdesvalet och ett för kommunalvalet. På kuvertet för meddelandekortet som sänds till de röstberättigade i Helsingfors står det

”Meddelande om rösträtt i kommunalvalet 2025”, och på kuvertet till de övriga röstberättigade ”Meddelande om rösträtt i välfärdsområdes- och kommunalvalet 2025”.

5. Valhandlingar

Röstsedeln i välfärdsområdesvalet har färgen violett medan röstsedeln i kommunalvalet är (traditionellt) vit.

Valkuvert, ytterkuvert och foljebrev är samma i båda valen. I en situation där den röstande röstar på förhand i båda valen samtidigt uppstår två olika ytterkuvert (närmare information nedan). Vilken röstsedel som finns i kuvertet avgörs på basis av det som syns i valkuvertets fönster.

Det finns ett separat valprotokoll (eller ett elektroniskt valprotokoll) för välfärdsområdesval och för kommunalval. Det är dock meningen att valanvisningarna och anvisningarna om valdatasystem ska innehålla närmare anvisningar om hur de ska fyllas i till exempel så att sidorna 1, 2 och 4 i protokollet fylls i endast en gång. Den räkningsblankett som bifogas protokollet är dock i vilket fall som helst separat för välfärdsområdesvalet och kommunalvalet.

Den kommunala centralvalnämnden och utrikesministeriet ska när de beställer valmaterial enligt de anvisningar som justitieministeriet utfärdar senare beakta behovet av dubbla valhandlingar jämfört med tidigare val.

Sammanställningen av kandidatlistorna vid välfärdsområdesval är violetta medan sammanställningen av kandidatlistorna vid kommunalval är (traditionellt) vita. Det ska även finnas två så kallade kandidatböcker som delas ut till förhandsröstningsstälлена och som innehåller alla kandidater i hela landet: en kandidatbok för välfärdsområdesvalet (violett pärm) och en kandidatbok för kommunalvalet (vit pärm).

Separata resultaträkningsblanketter utarbetas för välfärdsområdesval och för kommunalval.

Vallängderna är samma för båda valen och för varje röstberättigad har båda rösträtterna angetts, en kolumn för anteckning av utövande av rösträtten i välfärdsområdesvalet och en annan kolumn för anteckning av utövande av rösträtten i kommunalvalet.

Justitieministeriets valanvisningar och anvisningarna om valdatasystem är i princip gemensamma för båda valen, dock så att välfärdsområdesvalnämndens alla uppgifter i anslutning till valdatasystemet sammanställs i en och samma anvisning om valdatasystem.

6. Valdatasystemet

Rösträttsdatasystemet är gemensamt vid båda valen och för varje röstberättigad har två rösträtter angetts, en för välfärdsområdesvalet och en annan för kommunalvalet.

Det finns separata kandidatdatasystem för välfärdsområdesval och för kommunalval. Välfärdsområdesvalnämnden kan endast använda kandidatdatasystemet för välfärdsområdesvalet medan den kommunala centralvalnämnden endast kan använda kandidatdatasystemet för kommunalvalet. En och samma person kan vara kandidat i båda valen och datasystemen möjliggör detta.

Det finns separata resultaträkningsdatasystem för välfärdsområdesval och för kommunalval. Resultaträkningsdatasystemet för välfärdsområdesvalet används både av de kommunala valmyndigheterna (rösträkning) och av välfärdsområdesvalnämnden (fastställande av resultatet utifrån de röstetal som kommunerna räknat). Resultaträkningsdatasystemet vid kommunalval används endast av de kommunala valmyndigheterna.

7. Information om kandidater

I varje valbås på förhandsröstningsstället och röstningsstället på valdagen placeras i princip sammanställningar av kandidatlistorna för båda valen. Den violetta sammanställningen för välfärdsområdesvalet placeras i princip på den vänstra sidan om mitten av valbåset och den vita sammanställningen för kommunalvalet på den högra sidan om mitten. Den vänstra kanten av sammanställningen för välfärdsområdesvalet och den högra kanten av sammanställningen för kommunalvalet kommer i många fall antagligen att hamna utanför valbåsets sidovägg. Om sammanställningen för kommunalvalet är avsevärt mindre än sammanställningen för välfärdsområdesvalet kan sammanställningarna naturligtvis även placeras i båset på annat sätt än med början i mitten, dock så att sammanställningen för välfärdsområdesvalet alltid är på vänstra sidan och sammanställningen för kommunalvalet är på högra sidan. I valbåsen i Helsingfors utplaceras endast en sammanställning för kommunalvalet.

Valbåsen tillverkas av kommunen och det finns inte några andra bestämmelser eller anvisningar om modellen för dem än att de ska säkerställa att valhemligheten bevaras. Kommunen kan därför enligt övervägande tillverka rymligare valbås än i dag om det ser ut som att det inte finns plats för båda sammanställningarna i de nuvarande båsen. Det bör även noteras att vallagen saknar bestämmelser om att sammanställningen av kandidatlistorna bör finnas uttryckligen i valbåset på förhandsröstningsstället. I 57 § 3 mom. i vallagen konstateras endast att den röstande ska ges tillfälle att ta del av sammanställningen eller kandidatregistret eller av en utskrift ur det (kandidatboken). Traditionen har dock varit att en sammanställning placeras ut i valbåset på förhandsröstningsstället, till exempel i välfärdsområdesvalet sammanställningen för det välfärdsområde där förhandsröstningsstället finns. Däremot ska sammanställningar av kandidatlistorna enligt 70 § 1 mom. 3 punkten i vallagen placeras ut i valbåset vid röstning på valdagen.

Det torde inte heller finnas hinder för ett förfarande där kommunen ser det som fördelaktigt att använda två valbås (som står nära varandra) på röstningsstället så att det i det ena valbåset finns endast en sammanställning av kandidatlistorna för välfärdsområdesvalet och i det andra endast en sammanställning för kommunalvalet. Om

kommunen väljer detta alternativ måste man dock fästa särskild uppmärksamhet vid att handleda de röstande.

Båda sammanställningarna av kandidatlistor utarbetas på normalt sätt så att ordningsföljden för partierna och de gemensamma listorna lottas ut och kandidaternas nummer börjar med 2. Det bör dock noteras att om en kandidat är uppställd både i välfärdsområdesvalet och i kommunalvalet har kandidaten två olika nummer (till exempel: 378 i välfärdsområdesvalet och 19 i kommunalvalet).

De så kallade kandidatböckerna för båda valen delas på traditionellt sätt ut till förhandsröstningsställena och anslås där. I kandidatböckerna uppräknas kandidaterna för varje kommun och välfärdsområde.

8. Röstning

En röstande kan utöva båda sina rösträtter vid ett och samma tillfälle eller separat vid olika tillfällen, till exempel genom att rösta på förhand i kommunalvalet och på valdagen i välfärdsområdesvalet.

Om den röstande röstar vid samma tillfälle i båda valen går förhandsröstningen till på följande sätt:

- Valförrättaren kontrollerar den röstandes identitet och erbjuder denna två röstsedlar (en vit och en violett). I Helsingfors erbjuds i princip bara en vit sedel men valförrättaren måste vara beredd att erbjuda även en violett sedel på den röstandes begäran.
- Den röstande tar båda sedlarna, går till valbåset, fyller i sedlarna och fortsätter till registreringen av förhandsröster.
- Valförrättaren stämplar båda röstsedlarna, ger den röstande två valkuvert och uppmanar den röstande att lägga sedlarna i olika valkuvert och sluta valkuverten.
- Valförrättaren antecknar i rösträttsdatasystemet att båda rösträtterna har utövats och skriver ut två följebrev, ett för välfärdsområdesvalet och ett för kommunalvalet, och ber den röstande underteckna båda.
- Valförrättaren sluter, när han eller hon själv har undertecknat båda följebreven, följebrevet för välfärdsområdesvalet och valkuvertet med den violetta röstsedeln i ett ytterkuvert och följebrevet för kommunalvalet och valkuvertet med den vita röstsedeln i ett annat ytterkuvert. Det bildas således två ytterkuvert vid förhandsröstningen.

Röstningen på valdagen går i sin tur till på följande sätt:

- Valförrättaren kontrollerar den röstandes identitet, letar fram den röstandes namn i vallängden, kontrollerar att den röstande inte har utövat någondera rösträtten, antecknar att rösträtten utövats i båda kolumnerna och erbjuder den röstande två röstsedlar (en vit och en violett).
- Den röstande tar båda sedlarna, går till valbåset, fyller i röstsedlarna och fortsätter till valurnan.

- Valförrättaren stämplar båda röstsedlarna.
- Valnämnden kan välja att använda antingen en eller två valurnor. Antingen läggs båda sedlarna i samma valurna eller så finns det separata valurnor för båda sedlarna. Vid rösträkningen kan röstsedlarna i vilket fall som helst skiljas åt utifrån sin färg.

Om kommunen bestämmer sig för att använda två valurnor tillverkar justitieministeriet violetta hopvikbara valurnor av kartong avsedda för kommunerna. Dessa valurnor kan beställas i samband med annat valmaterial och är avsedda att användas enbart i välfärdsområdes- och kommunalvalet parallellt med den nuvarande valurnan av kryssfäner.

Vid röstning på anstalter, fartyg och i hemmet går man till väga på motsvarande sätt, dvs. om den röstande röstar i båda valen uppstår det två olika ytterkuvert som ett resultat av röstningen.

Den som beställer brevröstningshandlingar får alltid handlingar för båda valen med anvisningar om att lägga sedlarna i olika ytterkuvert om man röstar i båda valen.

9. Kontroll av förhandsröstningshandlingar

Till kvitteringen i det övre fönstret på det ytterkuvert som sänts till centralvalnämnden bifogas koden AV-2025 eller KV-2025, som hjälper centralvalnämnden att sortera ytterkuverten enligt val utan att öppna dem.

Annars utförs kontrollen i huvudsak på samma sätt som vid andra val. Godkända valkuvert som innehåller olika sedlar separeras till egna helheter både före och under räkningen.

10. Rösträkning

Den kommunala centralvalnämnden sköter räkningen av röstsedlarna för båda valen. Räkningen av förhandsröster kan inledas på valdagen tidigast klockan 10. Valkuverten kan öppnas tekniskt innan räkningsmötet börjar, dock inte tidigare än samma morgon.

Målet är att räkna röstsedlarna för båda valen så att förhandsröstningens resultat kan sparas i resultaträkningsdatabasen senast klockan 20. Det förutsätter naturligtvis att det reserveras tillräckliga personresurser och lokaler för räkningen av förhandsrösterna. Om det inte är möjligt att räkna röstningssedlarna samtidigt, till exempel om det inte finns tillräckligt med personal eller en lämplig lokal för räkningen, räknar och sparar centralvalnämnden först sedlarna från välfärdsområdesvalet och sedan sedlarna från kommunalvalet. Ordningsföljden beror på att det är viktigt att välfärdsområdesvalets resultat inte blir bristfälligt för någon eller några kommuner. Det bör noteras att man endast strävar efter att räkna förhandsrösterna före klockan 20 och att man vid behov kan fortsätta räkna förhandsrösterna även efter klockan 20.

Valnämnderna utför på motsvarande sätt en preliminär rösträkning under valdagens kväll. I första hand är målet att räkna och spara röstsedlarna samtidigt, men valnämnden kan även fatta beslut om att räkna och spara sedlarna från välfärdsområdesvalet först och därefter sedlarna från kommunalvalet. Antalet personer som röstat på valdagen ska i fråga om båda valen meddelas till kommunens meddelandecentral (centralvalnämnden) eller sparas direkt i räkningssystemet på en och samma gång.

Centralvalnämnden gör en kontrollräkning av rösterna på valdagen på måndagen, med början senast klockan 12. Vid kontrollräkningen spelar det inte någon roll om man räknar röstsedlarna för båda valen samtidigt eller inte och, om man inte räknar dem samtidigt, i vilken ordning de räknas.

Efter kontrollräkningen fastställer centralvalnämnden på onsdagen röstetalet för både välfärdsområdesvalet och kommunalvalet i resultaträkningssystemet. Utifrån röstetalet i välfärdsområdesvalet fastställer välfärdsområdesvalnämnden resultatet i välfärdsområdesvalet. Resultatet i kommunalvalet fastställs av centralvalnämnden.

11. Kostnadsfördelning

Enligt 188 § 2 mom. i vallagen svarar välfärdsområdet för kostnaderna för välfärdsområdesvalnämndens verksamhet. Enligt 3 mom. i samma paragraf svarar kommunen för de kommunala valmyndigheternas kostnader men vid välfärdsområdesval ersätter välfärdsområdet kommunen för de kostnader som enbart föräleds av välfärdsområdesvalet. Vid välfärdsområde- och kommunalval justitieministeriet betalar inte till kommuner det engångsersättning som stadgas i 188 § 3 mom. i vallagen.

Extra kostnader som beror enbart på välfärdsområdesvalet kan föräledas kommunen till exempel av följande uppgifter:

- Räkning av förhandsröster, preliminär rösträkning och kontrollräkning, om till exempel räkningspersonal anställs separat för räkning av röstsedlarna i välfärdsområdesvalet och i kommunalvalet,
- Granskning av förhandsröstningshandlingarna, om man till exempel bildar separata grupper för det förberedande kontrollarbetet vilka utför kontrollen av ytterkuvert separat för välfärdsområdesvalet och för kommunalvalet.

Att kostnaderna ”föräleds enbart av välfärdsområdesvalet” bör i princip tolkas som att det är fråga om en kostnad som inte skulle uppstå om endast kommunalval för rättades i kommunen.

Hur välfärdsområdet i praktiken ska ersätta kostnaderna till kommunen klarnar och meddelas kommunerna och välfärdsområdena senare.